

Ievads

Ūdens ir viens no svarīgākajiem vides elementiem, bez kura nav iedomājama dzīvo organismu eksistence. Līdz ar to ūdens kvalitātes pārvaldība ir nozīmīga vides aizsardzības un pārvaldības daļa.

Eiropas Savienībā (ES) ūdens kvalitātes pārvaldība un ūdens saimniecība balstās uz tiem vispārīgajiem nosacījumiem, kas izvirzīti 2000.gada nogalē pieņemtajā Ūdens struktūrdirektīvā (2000/60/EC). Tā nosaka nepieciešamību pēc vienotiem kritērijiem raksturot ūdensobjektu ekoloģisko kvalitāti, kā arī 2015.gadā sasniegt labu ekoloģisko kvalitāti visos dabiskajos ūdensobjektos. Ūdensobjekts direktīvas izpratnē ir ūdens kvalitātes pārvaldības elementārā vienība. Ja ūdens ekoloģiskā kvalitāte šobrīd nav vērtējama kā laba, nepieciešams izstrādāt un ieviest rīcības plānus stāvokļa uzlabošanai, saskaņojot rīcības visa lielā sateces baseina mērogā. Latvijas teritorija ir iedalīta četros upju baseina apgabalos – Daugavas, Gaujas, Lielupes un Ventas.

Bez Ūdens struktūrdirektīvas ūdens kvalitātes pārvaldību Eiropā regulē arī Zivju ūdeņu direktīva (78/659/EEC), kas nosaka nepieciešamību veikt prioritāro zivju ūdeņu kvalitātes raksturojumu, un Nitrātu direktīva (91/676/EEC), saskaņā ar kuru jāraksturo iespējamais lauksaimniecības radītais nitrātu piesārņojums pret to jutīgajās teritorijās. Jāpasvītro, ka minētās direktīvas šobrīd nav savstarpēji saskaņotas un izvirza atšķirīgus kritērijus ūdens kvalitātes novērtēšanai.

Ūdens kvalitātes pārskats veidots, balstoties uz šo direktīvu prasībām virszemes ūdeņu monitoringam un kvalitātes novērtējumam, kā arī nepieciešamās informācijas sagatavošanai ziņojumiem Eiropas Komisijai. Direktīvu prasības ir pārnestas vairākos Latvijas normatīvajos aktos, kas raksturoti attiecīgajās pārskata tematiskajās nodaļās.

Tā kā Ūdens struktūrdirektīva par pamatprincipu izvirza ūdens kvalitātes pārvaldību visa lielā upes sateces baseina mērogā, tad arī ūdens kvalitātes novērtējums šajā pārskatā balstās uz Latvijā noteiktajiem upju baseinu apgabaliem (Daugavas, Gaujas, Lielupes, Ventas apgabali).

Latvijas ūdeņu kvalitātes pārskats par 2004. gadu sastāv no 3 patstāvīgām tematiskām nodaļām:

- īsa gada hidroloģisko apstākļu raksturojuma,
- virszemes ūdensobjektu ekoloģiskās kvalitātes raksturojuma,
- prioritāro zivju ūdeņu kvalitātes raksturojuma.

Jāatzīmē, ka 2004. gadā finansiālu iemeslu dēļ virszemes ūdeņu monitorings nav veikts visās upēs un ezeros, kuros tas būtu jāveic atbilstoši Latvijas normatīvo aktu prasībām. Monitoringa detalizēts raksturojums dots katras tematiskās nodaļas ietvaros. Turpmākajos gados līdz ar jaunās Ūdeņu stāvokļa monitoringa programmas ieviešanu virszemes ūdeņu novērojumi tiks optimizēti, lai atbilstu ES un nacionālo normatīvo aktu prasībām.

Atsevišķā pielikumā dotas ūdens kvalitātes kartes, kas raksturo ūdensobjektu ekoloģisko kvalitāti un prioritāro zivju ūdeņu kvalitāti.

Pārskata sagatavošanā piedalījās Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūras speciālisti M. Ābele, A. Bakute, N. Burtiņa, A. Čeirāns, D. Elferts, L. Grīnberga, L. Jankovska, N. Kadiķis, L. Ķīvīte, S. Sprukta.

Pārskats ir domāts vides aizsardzības speciālistiem, dabas zinātnu un vides pārvaldības studentiem, kā arī plašam lasītāju lokam, kas interesējas par ūdeņu aizsardzības jautājumiem.

Normunds Kadiķis,

LVGMA Informācijas aprites nodaļas vadītājs